

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านหนองตาแก้ว ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัด
นครราชสีมา

นาย เอกลักษณ์ พงษ์โต

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นาย เอกลักษณ์ พลุโต: การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองตาแก้ว ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี มานะเกษม , 134 หน้า

โครงการกองทุนหมู่บ้านหนองตาแก้ว

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาลที่ได้จัดสรรเงิน 1 ล้านบาทให้กับหมู่บ้าน เพื่อต้องการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการให้ใช้เงิน 1 ล้านบาท เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านที่ไม่มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนจะได้กู้ยืม เพื่อไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน เงิน 1 ล้านบาทที่รัฐบาลได้จัดสรรให้กับหมู่บ้านหนองตาแก้ว หมู่ 8 ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 พร้อมกับทางสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่งบัณฑิตมาประจำแต่ละหมู่บ้าน โดยมีเป้าหมายคือ การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และชุมชน เกิดความเข้มแข็ง โดยมีกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการเรียนรู้ สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายชื่อนักศึกษา นาย เอกลักษณ์ พลุโต

ลายชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มานะเกษม

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินผลโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา ..... ยุวดี มานะเกษม .....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี มานะเกษม)

กรรมการสอบ ..... ยุวดี มานะเกษม .....
(ผอ. อ. ยุวดี มานะเกษม)

..... ดร. อาริยา ตรีโยธิน .....
(ผอ. อ. อาริยา ตรีโยธิน)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการ

..... ดร. อาริยา ตรีโยธิน .....
(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน..... 8 ต.ค. 2545 พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้จัดทำสารนิพนธ์ขอกราบขอบพระคุณบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลืออย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานศึกษานิพนธ์ อาทิเช่น

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุวดี มานะเกษม อาจารย์ที่ปรึกษาบัณฑิตกองทุนฯ ค. ปากช่อง
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หัสไชย บุญจง อาจารย์ที่ปรึกษาบัณฑิตกองทุนฯ ค.ปากช่อง
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีการจัดการ
4. คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ทุกท่านที่ให้ความรู้และคำแนะนำทางวิชาการ
5. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง นายคะเชนทร์ ไยสุน์ และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านสถานที่ในการจัดประชุมระดับตำบลและการประชุมของบัณฑิต ค.ปากช่อง และความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลต่างๆ
6. คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอที่ให้คำแนะนำโดยมีนายอำเภอ ,ปลัดอำเภอฝ่ายปกครองและพัฒนา ,พัฒนาการอำเภอ ,ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนผู้นำชุมชน ,สมาชิกกองทุนฯและประชาชนทั่วไปของหมู่บ้านหนองตาแก้วที่ให้ข้อมูลในการศึกษา สารนิพนธ์ครั้งนี้
7. ขอขอบคุณบัณฑิตกองทุนตำบลปากช่องทุกท่านที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและปรึกษาต่าง ๆ

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดาที่ให้การเลี้ยงดู อบรม และส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีมาตลอด จนทำให้ผู้จัดทำสารนิพนธ์ประสบความสำเร็จในครั้งนี้ได้

นายเอกลักษณ์ พลูโต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1-4
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์.....	2
3. กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีการดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	5-20
1.นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์.....	5
2.ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	6
2.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	7
2.3 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านหนองตาแก้ว.....	10
3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน ฯ.....	17
3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ.....	17
3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านฯ.....	18
3.3 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ.....	18
3.4 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. หลักการประเมิน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุน ฯ	
แบบ ชิป์ โมเดล (CIPP- Model)	20
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ.....	21-32
1. วิธีการประเมิน โครงการฯ.....	21
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา.....	23
3. ตัวแปรและตัวชี้วัด.....	24
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล โครงการ.....	29
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	30
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการฯ.....	33-50
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	33
1.1 บริบทระดับประเทศ.....	33
1.1.1 ความยากจนของคนในประเทศ.....	33
1.1.2 นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ..	34
1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศไทย.....	35
1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน.....	35
1.2 บริบทระดับท้องถิ่น.....	38
1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองตาแก้ว.....	38
1.2.2 สภาพปัจจุบัน.....	38
1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน.....	41
1.2.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม.....	41
1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ.....	42
2. ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม.....	43
2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ : A.....	43
2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ : B.....	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้.....	47
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านฯ.....	47
5. สรุป การบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์.....	48
5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน ฯ.....	48
5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์.....	48
5.3 การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้.....	49
5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน.....	49
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ.....	51-55
1. สรุป.....	51
2. อภิปรายผล.....	52
3. ข้อเสนอแนะ.....	54
บรรณานุกรม.....	56
ภาคผนวก ก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี.....	57-76
ภาคผนวก ข นโยบาย หลักการและวัตถุประสงค์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ... 77-84	
ภาคผนวก ค แบบติดตาม , แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนฯ... 85-133	
ประวัติผู้เขียน.....	134

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเองมีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงการเรียนรู้ ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคมและเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐานและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่ายตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลมีเจตนาที่จะแก้ไขปัญหาค่าความยากจนจึงได้กำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเองเพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว หรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตามการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เพื่อที่จะทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านของแต่ละชุมชนท้องถิ่นบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ข้างต้นมากน้อยเพียงใด จึงสมควรมีการประเมินกองทุนหมู่บ้าน โดยนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตที่เข้ามาประจำอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆและเรียบเรียงรายงานการประเมินในรูปของ"สารนิพนธ์"เพื่อแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จตลอดจนจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงของแต่ละชุมชนท้องถิ่นและเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของนักศึกษาในด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อีกด้วย

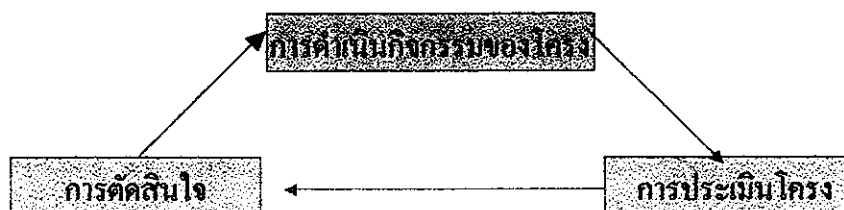
1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการของการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายอย่างน้อยเพียงใด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินกองทุนหมู่บ้าน และปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา
3. เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน ภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
4. เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนคติของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองกำหนด

1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิดที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ ใช้เพื่อการวิเคราะห์การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในสารนิพนธ์เล่มนี้ได้กำหนดให้ใช้ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ

แนวคิดและรูปแบบการประเมินซีพีพีของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam 's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า “ การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ

แผนภูมิตี่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

- สคัพเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ
- ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
  - ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูล
  - ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

และสคัพเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมิน ว่ารูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน มีรายละเอียด ดังนี้

- 3.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C)
- 3.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)
- 3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P)
- 3.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P)

จากกรอบแนวคิดและรูปแบบการประเมินของชิป ผู้จัดทำสารนิพนธ์จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน ซึ่งได้แก่จุดประสงค์ของการประเมิน และกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินให้ชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าการดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนดไว้หรือไม่ เพียงใดมีปัญหา อุปสรรคอะไรบ้างที่ต้องปรับปรุงเพื่อแก้ไขปัญหา เพื่อให้การดำเนินการ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.4 วิธีการดำเนินการ

- ขั้นตอนการดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้
- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทำความเข้าใจ ปรึกษา วัตถุประสงค์ และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
  - ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของหมู่บ้านที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่
  - ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบ บร 1-12
  - ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยใช้ CIPP Model
  - ขั้นตอนที่ 5 เขียน สารนิพนธ์

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คาดว่าจะได้ประโยชน์ ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงกระบวนการ การดำเนินงานของ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในหมู่บ้านที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และแก้ไขปัญหา
3. ผู้จัดทำสารนิพนธ์ มีความรู้ในด้านการประเมินโครงการ การเขียนโครงการ และการปฏิบัติงานในชุมชนนอกเหนือไปจากการเรียนในชั้นเรียนตามหลักสูตร

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

หลักวิชาต่างๆ ที่ปรากฏในบทนี้ เป็นหลักวิชาที่ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ประมวลจากแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและข้อมูลอื่นๆ เพื่อแสดงว่าหลักวิชาด้านเนื้อหาสาระและหลักวิชาด้านเทคนิควิธีการประเมินที่นำมาใช้ในการประเมินครั้งนี้มีความถูกต้องและมีความสมเหตุสมผล ในทางวิชาการหลักวิชาด้านเนื้อหาสาระและประเด็นด้านเทคนิคการประเมินมี 5 ด้าน ได้แก่

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์
2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
  - 2.1 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
  - 2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
  - 2.3 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่
  - 3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - 3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - 3.3 การพิจารณาเงินกู้ สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - 3.4 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. หลักการประเมิน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุน แบบ ชิปปโมเดล (CIPP-MODEL)

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์

นโยบาย

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายที่สำคัญยิ่งในการต่อสู้กับปัญหาความยากจน ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน สำหรับเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วนให้แก่ประชาชนในชุมชนอีก ทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจและสังคมของ

ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

หลักการ

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบายดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ควรประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

วัตถุประสงค์

1. เป็นแหล่งทุนเงินทุนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ ลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชนในชุมชน
2. ส่งเสริมท้องถิ่นให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อ แก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นควรมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อให้อำนาจ และหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนงาน และการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วน ดังกล่าว เป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา

2.1 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ 2544

2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยจะสรุปประเด็นที่มีความสำคัญ ๆ เกี่ยวกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้แก่

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” ประกอบไปด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่มีนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรมมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขานุการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน

ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

ข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 8 นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1). ตาย
- (2). ลาออก
- (3). เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4). คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- (5). เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (6). ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุก

ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุนชุมชนเมือง และกองทุน
- (2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- (3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- (5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- (6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- (7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- (8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- (9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐ วิชากิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้
- (10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวดที่ 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจะสรุปประเด็นที่มีความสำคัญ ๆ เกี่ยวกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยสำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใดแก่

ข้อ 13 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ข้อ 14 สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- (2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
- (3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- (4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
- (5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- (6) จัดให้มี หรือสนับสนุน ให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- (7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ในการพิจารณาแผนงานบริหารและจัดการกองทุน
- (8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- (9) ดำเนินงานหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- (10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- (11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

2.3 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองคาแก้ว หมู่ที่ 8 ตำบล ปากช่อง อำเภอ ปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันกำหนดขึ้น โดยอ้างอิงจากกฎระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นหลักสำคัญ โดยกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ ในประเด็นที่สำคัญ ๆ มีดังต่อไปนี้

- ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองคาแก้ว”
- ข้อ 2. ที่ตั้งของกองทุน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหนองคาแก้วเลขที่ 49 หมู่ที่ 8 บ้านหนองคาแก้ว ต.ปากช่อง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130
- ข้อ 3. ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป
- ข้อ 4. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน
  - (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
  - (2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น
  - (3) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
  - (4) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
    1. เป็นคนมีความซื่อสัตย์
    2. เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
    3. เป็นคนไม่มัวเมาในอบายมุข
    4. เป็นคนรู้จักสามัคคี
  - (5) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
    1. เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่
    2. เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
    3. เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบหน้าที่การงาน
    4. เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน
- ข้อ 5. แหล่งที่มาของกองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้
  - (1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
  - (2) เงินกู้ยืม
  - (3) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
  - (4) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า

- (5) เงินค่าหุ้น
- (6) เงินสทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- (7) เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระติดพันซ์อื่นใด

ข้อ 6. คุณสมบัติของสมาชิก

- (1) เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนการจัดตั้งกองทุน เว้นแต่แยกบ้านซึ่งอยู่ในทะเบียนบ้านเดิม
- (2) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- (3) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- (4) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- (5) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- (6) มีเงินฝากสัจจะ และถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นแต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

ข้อ 7. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- (1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุน ได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- (2) ผู้ที่คุณสมบัติตามข้อ 6. สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิก ได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มองค์กรชุมชนแล้วเว้นแต่ความสมัครม ใจของผู้สมัครสมาชิก

ข้อ 8. เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาคุณสมบัติตามข้อ 6. เห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้าค่าหุ้น และเงินฝากสัจจะภายในสามวัน นับจาววันที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิก

ข้อ 9. สมาชิกขาดหรือพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้

- (1) ตาย
- (2) ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- (3) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลตั้งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- (4) ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ร่วมประชุม

- (5) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุน ไม่ว่าจะด้วยประการใด
  - (6) จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งในใบสมัครสมาชิก
  - (7) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
  - (8) มีลักษณะและหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 6
- ข้อ 10. สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สินหรือภาระผูกพันใด ๆ กับกองทุนทั้งในฐานะผู้กู้หรือผู้ค้ำประกัน อาจขอลาออกจากการเป็นสมาชิกของกองทุนได้โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการกองทุน เพื่อพิจารณาอนุญาตและให้ขาดจากสมาชิกภาพในวันที่คณะกรรมการกองทุนดำเนินการอนุญาต
- ข้อ 11. ผู้ที่ขาดจากการเป็นสมาชิกภาพอาจยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกใหม่ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นผู้ที่ขาดจากการเป็นสมาชิกติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี
- ข้อ 12. การคิดค่าธรรมเนียมแรกเข้า คณะกรรมการกองทุนคิดค่าธรรมเนียมแรกเข้ากับสมาชิกทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคล กลุ่มและหรือองค์กรชุมชนเป็นราย ๆ ซึ่งสิทธิโดยสมาชิกจะต้องชำระเมื่อได้รับการพิจารณาตามข้อ 7 และจะต้องชำระภายในสามวันนับจากวันที่ได้รับแจ้ง จากคณะกรรมการกองทุน
- ข้อ 13. หุ่น ๆ หนึ่งมีมูลค่าหุ้นละ สิบบาท สมาชิกแรกเข้าตามข้อ 7 จะต้องถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน โดยชำระค่าหุ้นและเพิ่มหุ้น ได้ปีละหนึ่งครั้งในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปีของกองทุน
- ข้อ 14. สมาชิกจะพิจารณาเลือกบุคคลที่เหมาะสม มีความรู้ และความชำนาญ เพื่อเป็นคณะกรรมการกองทุน เลขานุการ ภายใต้ระบบประชาธิปไตย จำนวน 15 คน
- ข้อ 15. คณะกรรมการกองทุนประกอบด้วย ประธานกรรมการกองทุน รองประธานกรรมการกองทุน เลขานุการ เภรัณยูิก ผู้ตรวจสอบภายใน และประชาสัมพันธ์กองทุนประกอบด้วยที่ปรึกษาของกองทุน จำนวน 8 คน
- ข้อ 16. กรรมการกองทุนมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี
เมื่อครบกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่กรรมการกองทุนเข้ารับตำแหน่งให้กรรมการกองทุนจับฉลากออกจำนวนกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด

ในกรณีที่กรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และคณะกรรมการกองทุนจะจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งแทนกรรมการกองทุนซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระภายในระยะเวลาสามสิบวัน

กรรมการกองทุนซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับคัดเลือกอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกิดสองสวาระติดต่อกันมิได้

ข้อ 17. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ข้อ 18. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (1) บริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน
- (2) ออกระเบียบข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกองทุน
- (3) รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก
- (4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่คณะกรรมการกองทุนกำหนดหรือมอบหมาย

ข้อ 19. ประธานกรรมการกองทุนมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (1) เป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการกองทุน
- (2) เรียกประชุมคณะกรรมการกองทุน
- (3) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการกองทุนเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามมติหรือตามที่คณะกรรมการกองทุนมอบหมาย
- (4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามข้อบังคับและมติของคณะกรรมการกองทุน

ข้อ 20. ให้รองประธานกรรมการกองทุนทำหน้าที่แทนประธานกรรมการกองทุน เมื่อประธานกรรมการกองทุนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเมื่อประธานกรรมการกองทุนมอบหมายให้ทำการแทน

ข้อ 21. ถ้าประธานกรรมการกองทุนและรองประธานกรรมการกองทุนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการประชุมคราวหนึ่งคราวใดได้ ให้ที่ประชุมเลือกคณะกรรมการกองทุนหนใดคนหนึ่งเป็นประธานสำหรับการประชุมคราวนั้น

- ข้อ 22. เพรียญกกองทุนมีหน้าที่รวบรวมจัดเก็บ ดูแลรักษาเงินทุนและรายได้ของกองทุนรวมทั้งการจัดทำบัญชี พร้อมทั้งควบคุมการใช้จ่ายเงินของกองทุนให้เป็นไปอย่างรอบครอบและเกิดประโยชน์สูงสุด
- ข้อ 23. เลขานุการกองทุนมีหน้าที่ติดต่อประสานงานทั่วไป นัดประชุมกรรมการกองทุน จัดและทำบันทึกรายงานการประชุม ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงานของกองทุน
- ข้อ 24. ผู้ตรวจสอบภายในมีหน้าที่ตรวจสอบบัญชี กำกับ ดูแล เงินกองทุนให้เป็นไปตามมติที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด รวมทั้งประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน
- ข้อ 25. ประชาสัมพันธ์มีหน้าที่ผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์ให้ข่าวสารแก่สมาชิกและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ข้อ 26. กรรมการกองทุนอื่น ๆ ให้มีหน้าที่ตามคณะกรรมการกองทุนกำหนดมอบหมาย
- ข้อ 27. คณะกรรมการกองทุนต้องมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง แต่ถ้ามีความจำเป็น ประธานอาจเรียกประชุมได้มากกว่า 1 ครั้ง และต้องมีกรรมการกองทุนเข้าประชุมอย่างน้อยกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงครบองค์ประชุม
- ข้อ 28. การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ให้ถือเสียงข้างมากและกรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงในการลงคะแนนเสียง ในกรณีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งหรือเป็นผู้ชี้ขาด
- ข้อ 29. ประเภทการกู้ยืม สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมดังต่อไปนี้
- (1) การพัฒนาอาชีพ
  - (2) การสร้างงาน
  - (3) การสร้างและ/หรือเพิ่มรายได้
  - (4) ลดรายจ่าย
  - (5) บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน
- ข้อ 30. การอนุมัติเงินกู้ สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอเงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
- ข้อ 31. ลักษณะโครงการ สมาชิกสามารถยื่นขอเงินตามข้อ 29. (1) (2) (3) และ (4) ต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติ คือเป็น โครงการที่ต้องสามารถดำเนินการ ได้จริงมีความเป็นไปได้ทางการตลาดและสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

- ข้อ 32. วงเงินกู้ เงินกู้ตามข้อ 29. (1) (2) (3) และ (4) ให้แก่สมาชิกรายหนึ่งในวงเงินไม่เกิน สองหมื่นบาท
- ข้อ 33. การดำเนินการตามโครงการที่ขอกู้และจัดทำรายงาน สมาชิกจะต้องดำเนินโครงการที่ ขอกู้ให้สำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และจัดทำรายงานความก้าวหน้าตามแบบราย งานที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด
- ข้อ 34. การทำสัญญา เงินกู้ทุกประเภทต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุน ตาม แบบและเงื่อนไขที่กำหนด
- ข้อ 35. หลักประกันเงินกู้ มีข้อกำหนด ดังนี้
 (1) เงินกู้ตามข้อ 29 (1) (2) (3) (4) และ (5) ต้องใช้สมาชิกของกองทุนจำนวนสอง คนเป็นผู้ค้ำประกัน และผู้ค้ำประกันมีสิทธิค้ำประกันผู้กู้ได้ไม่เกินสองราย
- ข้อ 36. การชำระคืนเงินกู้ เงินชำระหนี้สำหรับเงินกู้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้
 (1) เงินกู้ตามข้อ 29. (1) (2) (3) และ (4) ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินต้นพร้อมด้วยดอกเบี้ยภายในหนึ่งปี
 (2) เงินกู้ตามข้อ 29 (5) ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินกู้เต็มจำนวนพร้อมดอกเบี้ยภายในระยะเวลา ไม่เกิน 120 วัน หรือต้องชำระเป็นรายเดือน
- ข้อ 37. อัตราดอกเบี้ย
 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 10 ต่อ
- ข้อ 38. วิธีการชำระหนี้เงินกู้สมาชิกสามารถชำระเงินกู้ โดยวิธีการหนึ่งดังต่อไปนี้
 (1) ชำระโดยใช้เงินสด
 (2) ชำระโดยใช้ทรัพย์สินที่สมาชิกมีอยู่ ได้แก่
 - บ้าน, ที่ดิน, รถยนต์
 (3) ทรัพย์สินอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด
- ข้อ 39. ค่าปรับ ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาเงินกู้ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับในอัตราร้อยละศูนย์จุดหน้าต่อ วันหรือร้อยละห้าสิบบาทต่อเดือน
- ข้อ 40. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เมื่อสิ้นปีทางบัญชีของกองทุนและได้ปิดบัญชีตาม มาตรฐานการบัญชีที่รองรับ โดยทั่วไปแล้วปรากฏว่ากองทุนมีกำไรสุทธิ คณะ กรรมการกองทุนจะนำกำไรสุทธิมาจัดสรรได้ ดังนี้
 (1) เป็นเงินปันผลค่าหุ้น ในอัตราร้อยละสิบ

- (2) เป็นเงินประกันความเสี่ยง ในอัตราร้อยละห้า
- (3) เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้กู้ ในอัตราร้อยละห้า
- (4) เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ในอัตราร้อยละยี่สิบ
- (5) เป็นทุนการศึกษาและสาธารณประโยชน์ของประชากรในหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละสิบ
- (6) เป็นทุนเพื่อสทบกองทุน ในอัตราร้อยละสิบ
- (7) เป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ในอัตราร้อยละสิบห้า
- (8) อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร ในอัตราร้อยละสิบ

ข้อ 41. กองทุนจะจัดทำบัญชีเงินฝากและบัญชีค่าใช้จ่ายของกองทุนอย่างรอบครอบเดือนละหนึ่งครั้ง แล้วติดประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการกองทุนให้สมาชิกทราบ โดยมีประเภทบัญชีจะต้องดำเนินการจัดทำดังนี้

- (1) บัญชีเงินฝากออมทรัพย์
- (2) รายรับและรายจ่ายของกองทุน
- (3) สินทรัพย์และหนี้สินของกองทุน

ข้อ 42. คณะกรรมการกองทุนจะตรวจสอบบัญชีของกองทุน และรายงานการตรวจสอบบัญชีต่อคณะอนุกรรมการสนับสนุนเพื่อทราบถึงความก้าวหน้า ฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกองทุนทุกสามเดือนและทุกกรอบปีพร้อมทั้งแสดงบัญชีกำไร ขาดทุน และงบดุล ในปีบัญชีที่ล่วงมาภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

ข้อ 43. ให้คณะกรรมการกองทุนนัดประชุมใหญ่สมาชิกอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง โดยมีวาระการประชุมดังนี้

- (1) ประธานกล่าวเปิดการประชุม
- (2) เรื่องที่แจ้งให้ที่ประชุมทราบ
- (3) รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมา
- (4) พิจารณาเรื่องที่ค้างในที่ประชุมครั้งก่อน
- (5) เสร็จญึกรายงานฐานะทางการเงิน
- (6) วาระที่ต้องการพิจารณา
- (7) เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

บทเฉพาะกาล

ข้อ 44. บรรดาประกาศ คำสั่ง ข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้ใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบ ข้อบังคับทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีการแก้ไขหรือยกเลิก

ข้อ 45. ภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการกองทุนประเมินการดำเนินงานตามระเบียบนี้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไปนี้

ข้อ 46. ให้คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อ 4 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คือ

1. จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมียุทธวิธี 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
2. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม ส่วนคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

คุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปล่อยออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการองค์การหรือหน่วยงานที่สังกัด
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนรวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง
3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง
4. ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง
5. แนวคิดในการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1 ล้านบาทจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

3.3 การพิจารณาเงินกู้ สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้ผู้กู้นั้น คณะกรรมการได้ดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินจำนวน 20,000 บาท
2. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามอำนาจทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน ตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว

3. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันกู้ ไม่ว่าจะป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
4. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน เงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
5. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 1 ปี
6. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนด้านเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับกองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอน เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงิน หรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนได้โดยทันที

3.4 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับการจัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนแล้ว หรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตามการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนเป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงเห็นสม

ควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีการติดตามและประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท

4. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุน แบบ ชิปโมเดล (CIPP - MODEL)

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้นแต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุม ได้ทันทั่วทั้ง มีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการการประชุมสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบชิป จึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้ เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติจึงเป็นที่นิยมกว้างขวาง

แบบจำลองชิปจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การดูประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินและดูผลสำเร็จของโครงการ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นการประเมินโครงการเชิงระบบ ในการประเมินการดำเนินการของโครงการ โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อกำกับติดตามและ เพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้นักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการเป็นผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่ ที่นักศึกษาปฏิบัติงาน โดยใช้เครื่องมือแบบรายงาน (แบบ บรร.) และใช้วิธีเก็บที่หลากหลายทั้งการ สังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น และจากข้อมูลที่นักศึกษาเก็บ โดยลักษณะของการเข้าไปเป็นส่วนร่วม ก็จะทำให้ทราบว่า การดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหา อุปสรรคหรือไม่อย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปรับปรุงต่อไป

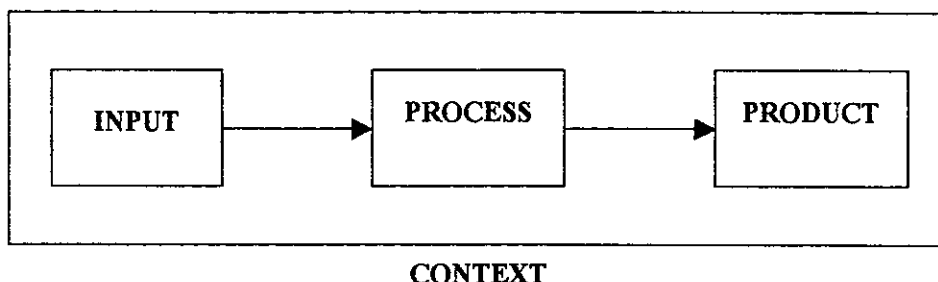
การประเมินครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความจริง 4 ประการ ดังที่ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการในบทที่ 1 เพราะฉะนั้นในบทที่ 3 จึงมี 6 ด้าน ดังนี้

1. วิธีการประเมินประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านหนองตาแก้ว หมู่ที่ 8 ตำบล ปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา เป็นวิธีการประเมินเชิงระบบ (System-approach) โดยใช้แนวความคิดและรูปแบบการประเมินชิบของสตัฟเฟิลบีม เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ โดยผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ใช้แบบจำลอง CIPP โดยการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบ ซึ่งมีองค์ประกอบของระบบเป็นดังนี้

องค์ประกอบของระบบ

ซึ่งเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ โดยผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ทำการประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม ผู้จัดทำได้ทำการประเมินเพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนิน โครงการ ประเด็นปัญหาความเหมาะสม ของเป้าหมายของโครงการกองทุน โดยทำการประเมินสภาพแวดล้อมของพื้นที่หมู่บ้าน หนองคาแก้ว หมู่ที่ 8 ที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ผู้จัดทำได้ทำการประเมิน โดยพิจารณาความเหมาะสมของแผนงานของรัฐบาลที่กำหนดขึ้น โดยพิจารณาถึงข้อมูล ปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ เช่น นโยบายของรัฐบาล เงิน 1 ล้านบาทที่ทางรัฐบาลจัดสรรให้ ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน สมาชิกที่ขอู้ ที่จะมีส่วนช่วยให้โครงการบรรลุจุดมุ่งหมายตลอดจนวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มาน้อยเพียงใด

3. การประเมินกระบวนการ ผู้จัดทำได้ทำการประเมินเมื่อแผนการดำเนินการได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานของรัฐและลงมือทำ ซึ่งการประเมินกระบวนการ ผู้จัดทำได้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินกระบวนการ 3 ประการคือ

3.1 เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

3.2 เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจ วางแผนงาน

3.3 เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การประเมิน โครงการนี้ผู้จัดทำได้ทำการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบคือหน่วยระบบของการบริหารจัดการกองทุน ตั้งแต่การคัดเลือกผู้กู้ การพิจารณาถึงเงินที่คณะกรรมการปล่อยให้กู้ในแต่ละราย วิธีการจัดทำบัญชีของกองทุน การประชาสัมพันธ์โครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูลข้อบกพร่องของการดำเนินงาน ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอนสำหรับการนำมา

ใช้เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองตาแก้วทุกระดับรวมทั้งหมดในหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น ผู้จัดทำจะทำการประเมินถึงผลผลิตที่ได้ เช่น จำนวนผู้กู้ ยอดเงินที่ปล่อยกู้ กองทุนสะสม ชื่อเสียงของกองทุน เพื่อเปรียบเทียบระหว่างผลผลิตที่เกิดขึ้นกับ จุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการชุก เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยน โครงการ และการการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นนี้ ได้นำมาใช้ประเมินทุกระดับหมู่บ้านและเฉพาะรายบุคคล (ผู้กู้)

การดำเนินโครงการประเมินโครงการนี้ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ทำการประเมินตามรายงาน สภาพความความเป็นจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็น สำหรับการวางแผนดำเนินโครงการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อตรวจสอบว่า การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามแผนที่ กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ที่ต้องปรับปรุงพัฒนา เพื่อให้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (POPULATION) หมายถึง กลุ่มของสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วนที่ผู้จัดทำ สารนิพนธ์สนใจจะทำการศึกษาในการสำรวจตัวอย่าง มีประชากรที่จะต้องนำมาพิจารณาอยู่ 2 ประเภทคือ

1. **Target population** หรือประชากรเป้าหมายซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มของประชากรที่จะเป็นตัวแทนข้อมูลทั้งหมดที่ต้องการศึกษา

2. **Sample population** ซึ่งหมายถึงประชากรที่เลือกมาจากที่มีอยู่จริง ๆ โดยการทำให้ Sampling Frame หรือบัญชีรายชื่อ หรือกรอบของประชากรแต่ละหน่วยของตัวอย่างมาใช้แทนประชากรทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) เป็นกระบวนการเลือกสัดส่วนของประชากรที่จะใช้เป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด

ประชากร ที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองตาแก้ว หมู่ที่ 8 ทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน คือจำนวน 114 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ใช้เป็นตัวแทนของประชากรจำนวน 20% ของจำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน 23 คน

ในการสุ่มตัวอย่างผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Sampling) เป็นวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง หรือหน่วยของกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยกำหนดให้ทุกหน่วยของตัวอย่างมีโอกาสเท่าเทียมกันหมด โดยพิจารณาจากบัญชีรายชื่อของสมาชิกกองทุนที่ทางคณะกรรมการได้จัดทำไว้โดยใช้ตัวเลขแบบสุ่ม คือสมาชิกที่เป็นมีลำดับตัวเลขเป็นเลขคี่ เช่น 1,3,5,7,9,11,13,.....เป็นต้น โดยได้กำหนดสัดส่วนชายหญิงอย่างละเท่า ๆ กัน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัด

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และ ทราบว่าการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด จำเป็นต้องมีการกำหนดตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการสำหรับ คำว่า “ตัวแปร” และ “ตัวชี้วัด” มีความหมายคล้ายกันและบางครั้งสามารถใช้แทนกันได้ แต่มีความแตกต่างกันในจุดเน้น ดังนี้คือ

ตัวชี้วัด : เน้นว่าเป็นประเด็นที่จะใช้วัดระดับของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ตัวแปร : เน้นว่าเป็นประเด็นที่มีเมื่อเก็บข้อมูลจะได้ค่าที่แปรไปสำหรับผู้ให้ ข้อมูลแต่ละรายในกลุ่มประชากรนั้น ๆ

ความหมายของตัวแปรและตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้อง หรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

ตัวแปร หมายถึง กระบวนการที่เป็นเหตุเป็นผลมีความน่าเชื่อถือ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหาสารนิพนธ์มีหลายประเภท อาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและโครงสร้างของสิ่งที่ผู้จัดทำกำลังศึกษา ในทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ สิ่งที่ถูกจัดทำศึกษาเพื่อหาคำตอบนั้น

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบซิพพ์โมเดล (CIPP Model) ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 การการวิจัยเชิงระบบมีการประเมิน อยู่ 2 แบบ คือ

1. หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ (หน่วยระบบ A) ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัด ได้แก่

1.1 ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)

1.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)

1.3 ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)

1.4 ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

2. หน่วยระบบการดำเนินงานเชิงการของผู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B) ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัด ได้แก่

2.1 ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)

2.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)

2.3 ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)

2.4 ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ (หน่วยระบบ A)

1. Context Evaluation หรือการประเมินบริบท ซึ่งตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน , ป่าไม้ , สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่น ๆ ในแบบรายงาน บร.1

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือ ตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อย (SMEs)
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือนร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท
7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
8. อื่น ๆ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ สภาพป่าไม้และหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน / ชุมชนและตัวบ่งชี้อื่น ๆ ในแบบรายงาน บร. 1

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรตาม บร. 1 ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน / ชุมชน

2. สภาพปัจจุบัน
3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน / ชุมชน
4. ด้านวัฒนธรรม
5. ข้อมูลด้านอื่น ๆ
  - 5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง , การเช่าที่ดินทำกิน , และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์
  - 5.2 วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น /หรือชุมชน
  - 5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับชุมชน เช่น ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น
  - 5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

2. Input Evaluation หรือการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1. นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
2. เงิน 1 ล้านบาท
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน
4. การชำระคืนเงินกู้
5. ผู้สมัครของกู้
6. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

3. Process Evaluation หรือการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1. วิธีการกู้เงิน
2. การคัดเลือกผู้กู้
3. การทำบัญชี
4. การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
5. การรับชำระหนี้

4. Product Evaluation หรือการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

- 1.1 จำนวนผู้กู้
- 1.2 ยอดเงินให้กู้
- 1.3 อื่น ๆ

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- 2.1 จำนวนผู้กู้ที่ได้
- 2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- 2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
- 2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
- 2.5 อื่น ๆ

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- 3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- 3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- 3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- 3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
- 3.5 อื่น ๆ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B)

1. Context Evaluation หรือการประเมินบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

1. ตัวชี้วัดบริบทระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A
2. ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A
3. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
  - 3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือข่าย
  - 3.3 หนี้สินของธนาคารของผู้กู้
  - 3.4 หนี้ภายนอกนอกระบบของผู้กู้

- 3.5 อาชีพหลักของผู้กู้
- 3.6 รายได้ของครอบครัว
- 3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
- 3.8 อื่น ๆ

2. Input Evaluation หรือการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. เงินที่กู้มาได้
2. เงินอื่นๆ
3. สถานที่ วัตถุประสงค์
4. เทคนิควิธีทำงาน
5. การทำงาน
6. อื่น ๆ

3. Process Evaluation หรือการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. การทำกิจการถูกวิธี
2. การหาตลาดที่ดี
3. การหาวัตถุประสงค์ที่ดี
4. การทำบัญชี
5. การวิเคราะห์ประเมิน
6. กิจกรรมอื่น ๆ

4. Product Evaluation หรือการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
  - 1.1 รายได้เป็นเงิน
  - 1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
  - 1.3 อื่น ๆ
2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
  - 2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ

2.2 ผู้ปฏิบัติงานด้วยเทคนิควิธีที่สร้างขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง

2.3 อื่น ๆ

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

1. ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
2. ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยิ่งยด
3. การกลับคืนถิ่นของประชาชน
4. อื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านหนองตาแก้ว หมู่ที่ 8 ตำบล ปากช่อง อำเภอ ปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัวต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ดูแลรายต้องส่งคืนเงินกองทุน ดังนั้น เงินที่ผู้ชำระคืน เป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองตาแก้วนั้น ต้องมีการประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทางกลับกันผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B ก็จะประสบความสำเร็จ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน หนองตาแก้ว หมู่ที่ 8 ตำบล ปากช่อง อำเภอ ปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน หนองตาแก้ว มีดังต่อไปนี้

1. การสังเกต (Observation) คือ ผู้จัดทำสารนิพนธ์พยายามศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์นั้น ๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทุกอย่างเพื่อแสวงหาความรู้ที่จะทำวิจัย การสังเกตจะช่วยในการรวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ต้องการ

2. การสัมภาษณ์ (Interview) คือ การเก็บข้อมูลโดยการถาม ตอบ โดยการพูดที่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ซึ่งการสัมภาษณ์จึงเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่นิยมใช้กันมากวิธีหนึ่ง เพราะการสัมภาษณ์ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นความเห็นส่วนตัวหรือความลับบางอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความพอใจ ทศนคติ ความเชื่อ ตลอดจนความคิดเห็นต่างๆ การ

สัมภาษณ์เป็นการรวบรวมข้อมูลแบบเผชิญหน้ากัน (Face to Face Contracts) จึงทำให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องได้และสังเกตปฏิกิริยาของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ทันที

3.การสำรวจอย่างมีส่วนร่วม เช่น การทำประชาคม การจัดเวทีชาวบ้าน

4.การจัดทำเวทีประชาคม

นอกจากผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ใช้เครื่องมือดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้จัดทำสารนิพนธ์ยังได้ใช้เครื่องมือในแบบ บร. ต่าง ๆ ได้แก่

1.แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)

2.แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)

3.แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทิศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง)

4. แบบรายงาน บร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)

5. แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

6.แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

7. แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)

8. แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)

9. แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)

10. แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชน)

11. แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)

12. แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้กำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หนองตาแก้ว หมู่ที่ 8 ตำบล ปากช่อง อำเภอ ปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามตัวชี้วัดที่กำหนด เพื่อใช้ตอบประเด็นคำถาม โดยจะต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถจำแนกแหล่งข้อมูล ดังนี้คือ

1.แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง

2.แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source)เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้เลือกใช้ข้อมูล จากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว เช่น เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ โดยแบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ

1. กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด เป็นขั้นตอนของการกำหนดข้อมูลจากการวิเคราะห์จุดประสงค์ ว่ามีอะไรบ้างเป็นข้อมูลที่อยู่ในลักษณะใด ระดับของข้อมูลใด และจะใช้อะไร เป็นตัวชี้วัด โดยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของข้อมูลตามที่ต้องการอย่างแท้จริง

2. กำหนดแหล่งที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ พื้นที่หมู่บ้านหนองคาแก้ว หมู่ที่ 8 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา

3. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จากประชากรเป้าหมายซึ่งได้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หนองคาแก้ว หมู่ที่ 8 ตำบล ปากช่อง อำเภอ ปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างสมาชิกบางส่วน เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรเป้าหมายทั้งหมด

4.วิธีเลือกการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Sampling)

5.สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในหลายรูปแบบ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาจากเอกสารกองทุนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแบบรายงาน (บร.1-12)เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง ซึ่งก่อนจะเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการ วิธีการดำเนินการ เพื่อที่จะได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างครบถ้วน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามแบบรายงานต่าง ๆ (บร.) แล้ว ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้แยกข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่า สถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็น (ทัศนคติ)ในประเด็นที่กำหนดไว้ให้ แล้วสรุปผล โดยการประมวลผลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูลของหมู่บ้านหนองคาแก้ว หมู่ที่ 8 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้คือ

ลำดับ	ประเภท	รายการ
1.	<u>ข้อมูลเชิงปริมาณ</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน 2. บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน 3. บร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 4. บร.8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 5. บร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน 6. บร.11 แบบศึกษาเจาะรายกรณี
2.	<u>ข้อมูลเชิงคุณภาพ</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน 2. บร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน 3. บร.3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 4. บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน 5. บร.5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 6. บร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 7. บร.7 แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน 8. บร.8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 9. บร.9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ 10. บร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน 11. บร.11 แบบศึกษาเจาะรายกรณี 12. บร.12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามและการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติการประกอบด้วยกรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิปป์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นรายงานตอนที่ 1-5 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการทั้ง 4 ประการ ซึ่งมี 5 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ
  - 1.1 บริบทระดับประเทศ
  - 1.2 บริบทระดับท้องถิ่น
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ อันได้แก่
  - 5.1 เพื่อศึกษากระบวนการของการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
  - 5.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินกองทุนหมู่บ้าน และปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา
  - 5.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน ภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
  - 5.4 เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชนพื้นที่เป้าหมายและเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ อันได้แก่

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

สถานการณ์ความยากจนของประเทศโดยรวมเมื่อพิจารณาด้านเกณฑ์เส้นความยากจน (poverty line) พบว่าความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2539 สัดส่วนความยากจน เหลือเพียงร้อยละ 11.4 (6.8 ล้านคน) แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อทำให้สัดส่วนคนจนกลับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 (7.9 ล้านคน) และ

ร้อยละ 15.9 ในปี 2542 (9.9 ล้านคน) อย่างไรก็ตามสัดส่วนความยากจนของคนจนเริ่มลดลงตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา โดยลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ในปี 2543 (8.9 ล้านคน) และร้อยละ 12.96 ในปี 2544 (8.16 ล้านคน)

ความยากจนในระดับพื้นที่พบว่าความยากจนมีการกระจุกตัวค่อนข้างมากในเขตชนบท กล่าวคือ คนจนร้อยละ 91.7 ของคนจนทั้งประเทศ อาศัยในเขตชนบท และความยากจนกว่าครึ่งหนึ่งของคนจนทั้งหมดอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคพิภจรมา สัดส่วนของหมู่บ้านยากจนในปี 2543 พบว่า มีหมู่บ้านยากจนทั้งประเทศ จำนวน 15,249 หมู่บ้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.5 ของหมู่บ้านทั่วประเทศ โดยจังหวัดที่มีหมู่บ้านยากจนสูงสุด 25 จังหวัดแรก มีสัดส่วนของหมู่บ้านยากจนสูงถึงร้อยละ 80 ของหมู่บ้านยากจนทั้งหมด โดยเป็นหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 18 จังหวัด ส่วนอีก 7 จังหวัดอยู่ในภาคเหนือ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาลักษณะความยากจนที่สำคัญในประเทศไทย ปรากฏว่า คนจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร ถือครองที่ดินน้อย ระดับการศึกษาต่ำ ขนาดครัวเรือนใหญ่ และครัวเรือนยากจนมีอัตราส่วนพึ่งพิงสูง

ข้อมูลจาก ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

การพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศไทยรวมทั้งแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต ควรจะให้ความสำคัญกับ SMEs มากยิ่งขึ้น ซึ่งไม่ได้หมายความว่า กิจการขนาดใหญ่จะไม่ให้การสนับสนุนอีกต่อไป แต่ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการส่งเสริมกิจการให้มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยสร้างความแข็งแกร่งให้ SMEs ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีจุดอ่อน ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและให้เกิดความต่อเนื่อง เนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs มีความแข็งแกร่งสามารถยืนหยัดและแข่งขันกับสินค้าต่างประเทศได้ ก็จะกลายเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป โดยแนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนา SMEs อย่างชัดเจนในภาพรวมดังนี้

1. เพื่อบรรเทาปัญหาของ SMEs ที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน และช่วยพยุงกลุ่ม SMEs ให้ดำรงอยู่รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจมีแนวทางดำเนินงานคือ

- ปรับปรุงเสริมแต่งในจุดที่ SMEs มีปัญหา
- สร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานของหน่วยงานปฏิบัติการ
- สร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สนับสนุนซึ่งกันและกัน

2. พัฒนา SMEs ที่ดำเนินการอยู่แล้วให้ขยายตัวเจริญเติบโต และสามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศและระดับโลกโดยมีความสามารถเทียบได้กับวิสาหกิจ SMEs ต่างชาติ และสามารถออกไปแข่งขันในต่างประเทศ มีแนวทางดำเนินงานคือ

- เน้นความเข้มแข็งการพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล
- เน้นกลไกการสนับสนุนเงินทุน การร่วมทุน (Venture Capital) และการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์สำหรับ SMEs

3. สร้าง SMEs ที่มีอนาคต มีนวัตกรรม หรือเป็นกลุ่ม SMEs ด้านนโยบายการพัฒนาให้เกิดขึ้นและเติบโตอย่างยั่งยืน มีแนวทางดำเนินการคือ

- เน้นในเรื่องข้อมูลข่าวสารการลงทุนสาขาที่มีศักยภาพ
- เน้นกลไกการส่งเสริมอย่างใกล้ชิดและครบวงจรในลักษณะการบ่มเพาะ (Incubation)
- เน้นกลไกสินเชื่อเพื่อการเริ่มต้นกิจการ (Star-up Loans)
- เน้นกลุ่มเป้าหมายด้านนโยบาย

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

จากตัวเลขการส่งออกของไทยที่ลดลงเรื่อยๆ หลังจากวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 พบว่ากับเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ในทางกลับกัน การนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศของไทยได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นเหตุให้ไทยได้ดุลการค้าลดลงตามลำดับ จากปี 2451 ไทยได้ดุลการค้ากับต่างประเทศ 12,055 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2545-2544 ได้ลดลงมาเหลือ 8,849,7,443 และ 3,520 ล้านดอลลาร์ตามลำดับ ขณะที่ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2545 ไทยได้ดุลการค้า 1,807 ล้านดอลลาร์ โดยในเดือนมกราคม-มิถุนายนไทยดุลการค้าของไทยเท่ากับ -131, +505, -448, -244, +651 และ +579 ล้านดอลลาร์ตามลำดับ

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

นับตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับคนไทย นับจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ 5 ปีแล้วที่คนไทยเผชิญวิกฤติดังกล่าวแม้ในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมาจะเริ่มเห็นการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจกลับมาอีกครั้ง แต่หากเทียบกับการหดตัวของเศรษฐกิจก่อนหน้านี้ ก็ยังเทียบกันไม่ได้

ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจที่เริ่มเกิดขึ้น สิ่งที่แสดงให้เห็นชัดเจนอย่างหนึ่ง คือ ความอยู่ดีกินดีของคนไทยลดน้อยลงไปซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นำข้อมูลออกมายอมรับถึงความอยู่ดีกินดีของคนไทยโดยรวมลดลง โดยมีสาเหตุมาจากการว่างงาน ความไม่มั่นคงในที่ทำงาน คนจนมีเพิ่มขึ้น และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีน้อยลง ทั้งนี้ตัวเลขดัชนีความอยู่ดีกินดีของคนไทยที่ สศช.เปิดเผย

ออกมา พบว่า ช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ดัชนีความอยู่ดีกินดีของคนไทยอยู่ที่ร้อยละ 77.1 แต่ผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจทำให้ดัชนีโดยรวมลดลงเหลือร้อยละ 71.3 และแม้จะเริ่มฟื้นตัวดีขึ้นในปัจจุบันแต่ก็ยังต่ำกว่าก่อนวิกฤติเศรษฐกิจโดยอยู่ในระดับร้อยละ 72.1 เมื่อลงไปสำรวจละเอียดพบว่าวิกฤติเศรษฐกิจทำให้ชีวิตการทำงานของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมา โดยก่อนวิกฤติชีวิตการทำงานอยู่ที่ร้อยละ 79.8 และลดลงเหลือแค่ร้อยละ 38.4 ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ก่อนขยับขึ้นเล็กน้อยในช่วงหลังวิกฤติโดยอยู่ในระดับร้อยละ 50.3 แต่ก็ยังไม่ถึงระดับก่อนวิกฤติเศรษฐกิจบทสะท้อนอีกเรื่องคือความยากจนเพราะก่อนวิกฤติเศรษฐกิจสัดส่วนคนจนมีอยู่ร้อยละ 11.4 หรือประมาณ 6.8 ล้านคนในปี 2539 แต่เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจสัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13 หรือ 7.9 ล้านคนในปี 2541 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.9 หรือ 9.9 ล้านคนในปี 2542 ก่อนจะเริ่มลดลงเมื่อเศรษฐกิจส่งสัญญาณฟื้นตัวทำให้คนจนในปัจจุบันมีประมาณ 8.2 ล้านคนหรือร้อยละ 13 ซึ่งส่วนใหญ่จะส่งผลกระทบต่อคนชนบทสูงกว่าคนในเมืองและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีปัญหาความยากจนมากที่สุดมาอย่างต่อเนื่อง

ส่วนในระดับรายได้ของคนไทย ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจได้ปรับลดลงอย่างชัดเจน โดยก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ รายได้ที่แท้จริงของคนไทยต่อเดือนต่อคนอยู่ที่ 6,070 บาทได้ปรับลดลงเหลือ 5,568 บาทในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจและเริ่มกลับมาดีขึ้นเล็กน้อย ในปี 2544 ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อคนที่ 5,766 บาท ขณะที่คนไทยมีการปรับลดลงการใช้จ่ายลงร้อยละ 3.5 ต่อปี ด้านการกระจายรายได้ยังมีส่วนเหลือมลักันมาก ซึ่งในช่วงก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจช่องว่างของรายได้ก็มีอยู่มากแล้วแต่เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ช่องว่างของรายได้ยิ่งเพิ่มขึ้นอีก โดยกลุ่มคนจนสุดร้อยละ 20 แรก ยังมีส่วนแบ่งรายได้ ของประเทศต่ำมากเพียงร้อยละ 4.2 ขณะที่คนรวยสุดร้อยละ 20 แรก มีรายได้เกินกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 55.4 ของรายได้ทั้งหมด

ส่วนในปัญหาของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรมและปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาส่วนใหญ่ของคนไทยโดยสัดส่วนของอาชญากรรมต่อประชากรได้เพิ่มขึ้นจาก 1,300 คดีในปี 2539 เป็น 1,700 คดีในปี 2543 โดยเป็นคดีที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯถึงหนึ่งในสี่ของคดีทั้งประเทศขณะปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว เพิ่มขึ้นจาก 2,800 คดีในปี 2539 เป็น 4,300 คดีในปี 2543 และน่าเป็นห่วงว่า ผู้ถูกจับกุมในคดียาเสพติดมากกว่าครึ่งเป็นเด็กและเยาวชน โดยมีแนวโน้มที่เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จะเสพยาเสพติดมากขึ้น

นอกจากนี้ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังคงมีปัญหาค่าเสื่อมโทรมอยู่มาก โดยเฉพาะป่าไม้ถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง เฉลี่ยปีละ 2.4 ล้านไร่ ทรัพยากรป่าไม้และ

น้ำมีแนวโน้มขาดแคลนมากขึ้น เนื่องจากความต้องการขยายตัวเพิ่มขึ้น ส่วนมลพิษและสิ่งแวดล้อมมีปัญหารุนแรงเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ทั้งมลพิษทางอากาศจรแอ้อคปริมาณขยะและกากของเสีย ฯลฯ

ในด้านสุขภาพของคนไทยนั้น คนไทยมีสุขภาพแข็งแรงเพิ่มขึ้น โดยการเจ็บป่วยลดลงมาก แต่ยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพโดยภาวะความเจ็บป่วยลดลงจากร้อยละ 23.1 ในปี 2534 เหลือร้อยละ 15.1 ในปี 2544 การขาดแคลนสารอาหารในกลุ่มต่างๆ ลดลงแต่คนไทยส่วนใหญ่ยังขาดการป้องกันรักษาสุขภาพขาดการออกกำลังกายและแนวโน้มสุขภาพจิตแย่ลงเพราะปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรง โดยขณะที่คนไทยได้รับการคุ้มครองสุขภาพแล้วเกือบร้อยละ 80

ในด้านของการศึกษาคนไทยได้รับ โอกาสขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น โดยคนไทยได้รับการศึกษาพื้นฐานเพิ่มขึ้นจาก 6.1 ปีในปี 2535 เป็น 7.8 ปีในปี 2543 แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การพัฒนาการเรียนรู้ของคนไทยให้คิดเป็นทำเป็น ยังมีน้อยอยู่รวมทั้งปัญหาคุณภาพการศึกษา

ในด้านความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของคนไทยดีขึ้น โดยความมั่นคงเรื่องที่อยู่และสาธารณูปโภคของคนไทย เพิ่มจากร้อยละ 63 ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ เป็นร้อยละ 58.6 ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจเพิ่มเป็นร้อยละ 72.7

ในด้านความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ(สศช.)วิจัยพบว่าในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับร้อยละ 69.48 และลดลงเหลือร้อยละ 66.65 ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจและหลังจากวิกฤตแม้ระดับความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจจะปรับตัวดีขึ้น แต่ก็ยังต่ำกว่าช่วงวิกฤตเศรษฐกิจโดยอยู่ในระดับร้อยละ 68.75ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจลดลงเนื่องจากภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจลดลงเพราะการขาดดุลการคลังและปัญหานี้สาธารณะและเศรษฐกิจไทยปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงภายนอก ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง โดยดุลการคลังในปี 2539 เกินดุลร้อยละ 1.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศแต่กลับมาเปลี่ยนมาขาดดุลร้อยละ 1.9 ของจีดีพีในปี 2542-2544 ขณะที่หนี้สาธารณะเพิ่มจากร้อยละ 14.9 ของจีดีพีในปี 2539 เป็นร้อยละ 57.5 ในปี 2544

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติและความเป็นมาของหมู่บ้านหนองคาแก้ว

เมื่อจะพูดถึงประวัติของหมู่บ้าน หนองคาแก้วแล้ว แต่เดิมเป็นหมู่บ้านที่มีแต่ป่า และทางเดินเข้าหมู่บ้านก็เป็นทางช้างเดิน คนสมัยนั้นต้องเดินทางด้วยเท้ากันเป็นส่วนใหญ่ ลำบากมากในการเดินทางไปไหนมาไหน บริเวณป่าเป็นป่าดงดิบ หรือที่ชาวบ้านเรียกขานกันว่า “ดงพญาไฟ” โดยเมื่อก่อนนั้นได้มี “คาแก้ว” ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่เข้ามาอยู่ คาแก้วเป็นคนผอมยาวและเลี้ยวยาว แต่มีความสามารถเฉพาะตัว (เล่นไสยศาสตร์) ซึ่งคนในหมู่บ้านต่างก็รักใคร่เกรงมาก และเชื่อฟังคาแก้วกันหมด ชาวบ้านจึงได้นำชื่อของคาแก้วมาเป็นชื่อหมู่บ้าน ตามชื่อหมู่บ้านหนองคาแก้วในปัจจุบัน

การตั้งถิ่นฐาน

เมื่อปี พ.ศ. 2500 ได้มีชาวบ้านอำเภอโนนไทย มาตั้งถิ่นฐานอาศัย และจับจองที่ดินเป็นของตนเอง ในการประกอบอาชีพทำไร่ข้าวโพด ต่อมาได้เริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2514 หรือประมาณ 30 ปีมาแล้ว ชาวบ้านโนนไทยได้มีการนำญาติพี่น้องที่อำเภอโนนไทยมาทำการเกษตรตามพื้นที่ที่ทุกคนจับจองเป็นของตนเอง ซึ่งสมัยนั้นต้องการแสวงหาโชคชะตา โดยการย้ายถิ่นฐานเพื่อหาทรัพยากรที่สมบูรณ์ประกอบกับประชาชน ที่ย้ายถิ่นฐานนั้นต้องการจับจองที่ดินเป็นของตนเองให้มากที่สุด พุดง่าย ๆ ก็คือใครถางได้ถางเอา ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านแต่ละรายก็มีดินมากพอสมควรจึงปัจจุบัน

สภาพภูมิศาสตร์บ้านหนองคาแก้ว

โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นป่าดงดิบ และมีภูเขาล้อมรอบ เป็นที่ราบสูง และเป็นหนึ่งใน “ดงพญาไฟ” ในอดีต ซึ่งพื้นที่เป็นแนวสูงต่ำไม่เท่ากัน ในส่วนของภูมิอากาศนั้นจะมีด้วยกัน 3 ฤดู

ฤดูหนาว	ประมาณ 8-20	องศาเซลเซียส
ฤดูร้อน	ประมาณ 35-41	องศาเซลเซียส
ฤดูฝน	ประมาณ 30-38	องศาเซลเซียส

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันสภาพป่าเหลือน้อยลง เพราะเนื่องมาจากการทำลายป่าทำไร่เลื่อนลอย ในการเพาะปลูกทำเกษตร เช่น ไร่ข้าวโพด, ไร่น้อยหน่า, และสร้างบ้านเรือน

ประชากรขยายตัวของประชากร

เมื่อก่อนประชากรบ้านหนองคาแก้วมีประชากรอยู่ 413 คน เป็นชายจำนวน 204 คน เพศหญิง 209 แต่ปัจจุบันมีประชากรเพิ่มอย่างรวดเร็ว จำนวนเพศชาย 309 และเพศหญิง 359 คน รวมเป็น 667 คน

การขยายตัวของชุมชน

การขยายตัวของชุมชนบ้านหนองตาแก้วมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เมื่อก่อน 112 ครอบครัวยุคนี้เพิ่มขึ้น 51 ครอบครัวยุคนี้ รวมเป็น 163 ครอบครัวยุคนี้ หรือคิดเป็นร้อยละ 45.5%

ระบบนิเวศของชุมชน

สภาพทำเลที่ตั้ง

เมื่อจะพูดถึงทำเลที่ตั้งของบ้านหนองตาแก้วแล้ว เดิมส่วนใหญ่จะเป็นป่ามีภูเขาล้อมรอบซึ่งได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2514 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอปากช่อง โดยมีระยะห่างจากอำเภอปากช่อง เป็นระยะทาง ประมาณ 8-9 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านหนองอีเหลอ หมู่ที่ 6
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านโนนอารีย์ หมู่ที่ 19
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตตำบลจันทน์ทิพย์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านหนองกะจะ หมู่ที่ 10

สภาพที่ดิน

โดยส่วนใหญ่สภาพดินจะเป็น ชุตาคลี

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

จะเป็นในส่วนของไร่ข้าวโพด และ ไร่น้อยหน้า ป่าช้าในวัดหนองตาแก้ว แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน จะมีอยู่ 7 แหล่งคือ บ่อน้ำบาดาล 1 บ่อ สระน้ำ 5 สระ คลองน้ำ 1 แห่ง

ด้านโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค

การคมนาคม

ทางรถยนต์ และมอเตอร์ไซค์ถนนที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับอำเภอปากช่อง กับตำบล/หมู่บ้านต่าง ๆ เป็นถนนลาดยางและถนนลูกรัง

ข้อมูลถนน

ถนนลูกรัง จำนวน 1 สาย ระยะทาง 3,000 เมตร เป็นถนนลูกรัง เมื่อ พ.ศ. 2535

ถนนลาดยาง จำนวน 1 สาย 8,000 เมตร เป็นถนนลาดยาง เมื่อ พ.ศ. 2540 ถนนในหมู่บ้านทั้งหมดยาว 3,500 กิโลเมตร

การประปา

หน่วยงานเจ้าของกิจการประปา คือองค์กรบริหารส่วนตำบลปากช่อง มีโดยให้กลุ่มประปาหมู่บ้าน เป็นผู้ดูแล ตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2540 จำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปา ใจเขตบ้านหนองตาแล้ว จำนวน 64 ครัวเรือน

โรงเรียนและการศึกษา

โรงเรียนบ้านหนองตาแก้ว เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2514 และได้ยกฐานะเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา ในปี พ.ศ. 2543 จากเดิมเป็นโรงเรียนระดับประถมในหมู่บ้าน

โรงเรียนหนองตาแล้วมีครูรวม 12 คน จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี 11 คน และต่ำกว่าปริญญาตรี 1 คน ครูที่สอนจบสาขาวิชาดังต่อไปนี้

วิชาเอก	ประถมศึกษา	จำนวน 5 คน
วิชาเอก	บริหารการศึกษา	จำนวน 3 คน
วิชาเอก	วิทยาศาสตร์	จำนวน 2 คน
วิชาเอก	ภูมิศาสตร์	จำนวน 1 คน
วิชาเอก	กหกรรม	จำนวน 1 คน

จำนวนนักเรียนในโรงเรียนหนองตาแล้ว แยกออกเป็นดังนี้

ชั้นอนุบาล 1	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	17	คน
ชั้นอนุบาล 2	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	21	คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	22	คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	20	คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	25	คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	20	คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	23	คน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	24	คน
<u>จำนวนนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา</u>			
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	17	คน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	20	คน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	13	คน

สุขภาพและอนามัย

ในปัจจุบันหมู่บ้านหนองตาแก้วด้านสุขภาพและอนามัยของคนในหมู่บ้านมีการจัดกลุ่ม อสม. ในหมู่บ้าน โดยจะมีเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลปากช่องนานาและสาธารณสุขอำเภอมาให้คำแนะนำ ในเรื่องด้านอนามัยต่อสุขภาพของคนในชุมชน เมื่อมีการเจ็บป่วยชาวบ้านก็จะไปขอทำการรักษา ที่โรงพยาบาลปากช่องนานา ระยะทางจากหมู่บ้านหนองตาแก้วมายังโรงพยาบาลปากช่องนานามี ระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน / ชุมชน

ประชากรส่วนใหญ่ มีอาชีพทำการเกษตร แต่ปัจจุบันประชากรเริ่มหันมารับจ้าง และมีการ ประกอบธุรกิจค้าขาย ส่วนมากยังยึดอาชีพเกษตรกรรมเหมือนเดิม

1.2.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ประเพณีของท้องถิ่น

ก. ประเพณีวันสงกรานต์ ประมาณวันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี มีการสงฆ์พระรดน้ำ คำหัวผู้ใหญ่

ข. ประเพณีออกพรรษา ประมาณเดือนตุลาคมของทุกปี กิจกรรมมีการตักบาตรเทโว พิธีกรรมเทศนา

ค. และวันสำคัญต่าง ๆ ของชาวไทย เช่น วันพ่อแห่งชาติ, วันแม่แห่งชาติ วันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น

ระบบเครือญาติและการจัดระเบียบสังคม

ในปัจจุบันแม้บทบาทของเครือญาติในบางสังคมจะลดความสำคัญลงไป ปราศจากอิทธิพล หรือการผูกพันของเครือญาติ (Kin Shapeless) เพราะเครือญาติยังมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่ล้าหลังในด้านวัตถุมีเทคโนโลยีอยู่ใน

ระดับต่ำหรือเป็นสังคม สมัยใหม่ที่มีความพร้อมพร้อมในด้านวัตถุและมีเทคโนโลยีระดับสูงก็ตาม ดังนั้นการศึกษาาระบบเครือญาติและการจัดระเบียบสังคมยังเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมนุษยวิทยา และนักสังคมศาสตร์อื่น ๆ ที่ต้องการเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองหรือกิจกรรมสังคมด้านอื่น ๆ ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งแบ่งลักษณะครอบครัว เป็น 2 แบบคือ

1. ครอบครัวหน่วยกลาง (Nuclear Family) หรือครอบครัวเดี่ยวเป็นกลุ่มสังคมประกอบด้วยสามีภรรยา และบุตร ในครัวเรือนกันมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น
2. ครอบครัวขยาย (Extended Family) เป็นกลุ่มสังคมที่ประกอบด้วยครอบครัวหน่วยกลางหรือครอบครัวเดี่ยวตั้งแต่สองครอบครัวขึ้นไป อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันหรืออยู่คนละบ้านแต่อยู่ในการบริหารเดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและอำนาจการตัดสินใจปัญหาสำคัญ ๆ ของครอบครัวประเภทนี้มักจะอยู่ที่ผู้อาวุโสของครอบครัว

ผู้นำและการเมืองการปกครอง

โดยส่วนใหญ่ผู้นำการเมืองการปกครองในครั้งอดีตจะเป็นตระกูล นาย สงัด ศรีชนะนาในรุ่นแรกเมื่อก่อตั้งหมู่บ้าน ต่อมาเป็นรุ่นตระกูล นายเหลา รวยกลาง และปัจจุบันคือตระกูลนาย ประเสริฐ ธาตุจันทร์ คือผู้นำชุมชนในบ้านหนองตาแก้ว ผู้นำแต่ละรุ่นและทุกรุ่นจะเป็นผู้ใหญ่บ้านหนองตาแก้ว

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

เศรษฐกิจและอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านหนองตาแก้วส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำการเกษตร เช่น ปลูกผัก , ทำสวนน้อยหน่า , ทำไร่ข้าวโพด ,เลี้ยงไก่ แต่ปัจจุบันประชากรเริ่มหันมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพค้าขาย

2. วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

วัฒนธรรมประเพณีในหมู่บ้านหนองตาแก้วที่สำคัญๆ ได้แก่ ประเพณีวันสงกรานต์ ซึ่งจะจัดขึ้นทุกปีในวันที่ 13-15 ของทุกปีโดยมีการสงฆ์น้ำพระ, รดน้ำขอพรผู้สูงอายุและเล่นน้ำสงกรานต์ในหมู่บ้าน และ อีกประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้านหนองตาแก้ว

3. ลักษณะที่เป็นศักยภาพที่ดี

- ชาวบ้านมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- มีผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็ง ให้ความสนใจในความเป็นอยู่ของชาวบ้าน
- ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นในหารทำมาหากิน

4. ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

- เยาวชนในชุมชนหมู่บ้านเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
- ชาวบ้านบางคนคิดการพนันและสิ่งมอมเมาอบายมุขต่าง ๆ เช่น หวยเถื่อน

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมมีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจาก สัมภาษณ์และการจัดเวทีชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านบางคนนั้นไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของกองทุนซึ่งบางคนคิดว่ารัฐบาล นำเงินมาให้กู้โดยไม่ต้องส่งคืนและชาวบ้านบาง เข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของกองทุนหมู่บ้าน เพราะว่าที่รัฐบาลได้นำเงินมาให้กู้นั้นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนหมู่บ้าน

2. เงิน 1 ล้านบาท หมู่บ้านหนองคาแก้วได้รับโอนเงินเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ 2544 โดยเงินที่ได้รับจัดสรร 1 ล้านบาทนี้ จะนำมาจัดสรรให้ชาวบ้านได้กู้เพื่อช่วยแก้ปัญหาความยากจน ให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกองทุนได้กู้เงินไปลงทุนประกอบอาชีพ เสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งมีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน

3. คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการของกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองคาแก้วมีด้วยกัน 15 คน ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 2544 เป็น เพศชาย จำนวน 7 คน และเพศหญิง จำนวน 8 คน รวมคณะกรรมการมี 15 คน ใช้วิธีการคัดเลือกจากคะแนนเสียงของชาวบ้าน โดยการนับคะแนนเสียง จากเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ หรือให้มีผู้เสนอชื่อขึ้นมาและมีผู้รับรองจำนวน 2 คน โดยนำบุคคลที่ได้ถูกเสนอชื่อได้เป็นกรรมการ ต้องได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมเกินกึ่งหนึ่ง ของที่ประชุมและต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษาจำนวน 8 คน โดยจะมีคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอมาให้คำแนะนำ โดยมีนายอำเภอ, ปลัดอำเภอฝ่ายปกครองและพัฒนา , พัฒนาการอำเภอ , ธนาคารออมสินและผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชน 7-9 คน ผู้นำชุมชน , ประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เพื่อ ได้ร่วมกันในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านของตนเอง ตลอดจนพัฒนาบริหารการจัดการเงินกองทุนให้มีศักยภาพที่ดียิ่งขึ้น

4. ผู้สมัครขอกู้ พบว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกของกองทุนจะขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน โดยแต่ละคนจะมีสัญญาเป็นหนังสือสัญญาซึ่งได้ทำไว้กับคณะกรรมการกองทุน

5. ทุนสะสมของหมู่บ้าน ได้จากเงินออมทรัพย์หรือเงินสัจจะที่สมาชิกกองทุนแต่ละคนได้นำมาฝากไว้ โดยจะเก็บเงินเป็นรายเดือนแล้วแต่จำนวนหุ้นที่สมาชิกมีและเงินที่ได้จากดอกเบี้ยของกองทุน

6. บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นอีกหนึ่งในปัจจัยนำเข้าของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้าน ฯ บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีบทบาทในเรื่องของการเก็บ และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อนำข้อมูลที่ได้นั้น ไปใช้ในการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่ากองทุนหมู่บ้านที่บัณฑิตฯ ได้ศึกษาและเก็บข้อมูลนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่อย่างไร

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า การคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนจะคัดเลือกจากการสมัครเข้าเป็นสมาชิก และการมีเงินออมและเงินสัจจะอยู่ในกองทุนหมู่บ้านและต้องอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

2. การแนะนำวิธีทำธุรกิจ พบว่าสมาชิกที่กู้เงินไปส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้รับคำแนะนำจากการทำธุรกิจที่เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อมหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน ชาวบ้านที่กู้เงินไปส่วนมากจะนำเงินไปลงทุนในอาชีพที่ทำอยู่หรือนำไปเลี้ยงสัตว์ใช้จ่ายในครอบครัว

3. การรับชำระหนี้ พบว่าการชำระหนี้ของสมาชิกกองทุนยังไม่ได้รับชำระเพราะสมาชิกที่กู้เงินไปส่วนมากจะชำระเป็นรายปี

4. การทำบัญชี พบว่าการทำบัญชีของกองทุนนั้น คณะกรรมการจะมีหน้าที่ในการทำบัญชีเพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลและทราบตัวเลขของเงินกองทุนอย่างเป็นระยะ

5. บทบาทของนักศึกษา พบว่าบัณฑิตที่ทำงานกองทุนจะมีหน้าที่ในการสัมภาษณ์สอบถามเพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของกองทุนหรือให้คำแนะนำบ้างเล็กน้อย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกรรมการกองทุน

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ผลโดยตรง พบว่า ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกองทุนได้ประโยชน์จากการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน โดยไม่ได้เป็นหนี้รายทุนนอกระบบซึ่งคิดอัตราดอกเบี้ยแพงกว่าอัตราดอกเบี้ยของกองทุน สมาชิกได้นำเงินไปประกอบอาชีพที่ตนอยากทำ เช่น เลี้ยงไก่, ทำไร่, ทำสวน, ค้าขาย เป็นต้น และเพื่อเป็นการฝึกให้ชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่มีความรู้ที่น้อยได้บริหารเงินของคนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า สมาชิกกู้ไปประกอบอาชีพ เพื่อเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ สร้างอาชีพ บางคนก็นำเงินไปใช้จ่ายส่วนตัว ทำให้หมู่บ้านและชุมชนเกิดความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ถึงจะไม่มากนักก็ตาม

3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า สมาชิกที่กู้เงินไปบางรายก็ทะเลาะในการใช้จ่ายเงินโดยไม่เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และทำให้สมาชิกบางส่วนกู้เงินไปแล้วไม่นำไปประกอบอาชีพ

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ประสบการณ์ในการดำเนินงานของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้เงินส่วนใหญ่ที่กู้เงินไปประกอบอาชีพที่ตนถนัดเช่น ทำไร่, ทำสวน, ค้าขาย, เลี้ยงไก่ ส่วนแต่มีประสบการณ์มาแล้วก่อนที่กู้เงินของกองทุนหมู่บ้านเพื่อไปเพิ่มในการลงทุนทำอาชีพของตน

2. หนี้รายทุนนอกระบบ พบว่า สมาชิกกองทุนที่เป็นหนี้รายทุนนอกระบบนั้นส่วนใหญ่จะเป็นหนี้เก่าแก่ที่ชาวบ้านไปเอามล็ดข้าวโพด ฝ้าย มาทำไร่ข้าวโพด เมื่อถึงเวลาเก็บผลผลิตก็นำข้าวโพด ไปให้นายทุนและให้เขาคิดดอกเบี้ย

3. หนี้สินธนาคารของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้นั้นได้กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ หรือสหกรณ์ การเกษตร ส่วนธนาคารพาณิชย์นั้นไม่มี

4. อาชีพหลักของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่, ทำสวน, รับจ้าง, เลี้ยงไก่, ค้าขาย

5. รายได้ของครอบครัว พบว่า รายได้ของครอบครัวของสมาชิกกองทุนนั้นได้มาจากการทำไร่, ทำสวน, รับจ้าง, ค้าขาย, เลี้ยงไก่ ซึ่งเป็นรายได้ที่แน่นอน และส่วนใหญ่ไม่มีรายได้สำรองจากการทำอาชีพเสริม

6. ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว พบว่า สมาชิกของกองทุนส่วนใหญ่ก็ประกอบอาชีพที่ตนถนัด หรือบางคนก็มีความรู้ทางด้านช่างต่าง ๆ เช่น ช่างไม้ ช่างปูน ช่างไฟฟ้า เป็นต้น

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1. เงินที่กู้มาได้ พบว่า ชาวบ้านนำเงินไปลงทุนทำไร่ ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ หรือบางคนนำไปใช้จ่ายส่วนตัวหรือเพื่อใช้หนี้

2. เงินอื่น ๆ คือ เงินที่ได้มาจากรายได้ทางอื่น ๆ ที่ไม่ได้มาจากกองทุนหมู่บ้าน เช่น เงินที่ได้จากการรับจากทำงาน จากผลผลิตที่นำไปขาย

3. สถานที่และวัตถุดิบ คือ ที่ทางทำมาหากินของแต่ละครอบครัวที่มีที่ดินเป็นของตนเอง

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยนำเข้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลการประเมิน ได้แก่ เทคนิควิธีทำงาน กำลังทำงาน ซึ่งสมาชิกแต่ละคนก็ถนัดแล้วแต่อาชีพของคนที่ต้องใช้การทำงานและกำลังที่แตกต่างกัน กับ บางคนทำคนเดียวไม่ไหวก็อาจจะจ้างคนงานเพิ่มเติม

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1. การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้แต่ละราย พบว่า สมาชิกที่กู้เงินไปทุกคนได้นำเงินไปทำกิจการที่ตนเองถนัดเพราะสมาชิกส่วนใหญ่ก็มีประสบการณ์มาแล้วทุกราย

2. การหาตลาดที่ดี พบว่า สมาชิกที่กู้เงินนำเงินไปลงทุนเมื่อผลผลิตออกมาก็นำไปขายเอง หรือส่งให้พ่อค้าคนกลางที่เชื่อถือได้

ตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B ได้แก่ การหาวัตถุดิบที่ดี การทำบัญชี การวิเคราะห์ประเมิน เป็นต้น

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ผลโดยตรง พบว่าสมาชิกที่กู้เงินไปลงทุนนั้น ตั้งแต่ที่กู้เงินไปทำอาชีพจนถึงทุกวันนี้ชาวบ้านได้นำผลผลิตไปขาย เช่น นำน้อยหน่า, ข้าวโพค, พริกทอง, ไปขาย ก็ได้ค่าตอบแทนเป็นเงิน หรือได้เป็นสิ่งของ เช่น ร้านค้าได้นำเงินที่นำไปซื้อสินค้ามาขายในท้องถิ่นของตนเอง

2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า ผู้กู้เงินไปลงทุนเพิ่มเติมเช่น ผู้กู้ที่ทำอาชีพค้าขายก็นำเงินมาซื้อของหรือซื้อสินค้าเพิ่มเติมเพื่อเป็นการขยายกิจการเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิมอยู่แล้ว

3. ผลกระทบทางอ้อม พบว่า ผู้กู้สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องไปพึ่งพาคนอื่น สามารถพัฒนากิจการของตนเองให้มีประสิทธิภาพรู้จักการบริหารใช้เงินอย่างเกิดประโยชน์มากที่สุด

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้

การประมวลเทคนิควิธีการดำเนินงาน หมายถึง การจัดกลุ่มผู้ทำกิจการเดียวกันให้คิด กระบวนการทำงาน (Work Procedure) ที่ดี ในแนวคิดเชิงระบบ เช่น หน่วยระบบในการทำอาชีพ ทำไร่, ค้าขาย, เลี้ยงไก่, ทำสวน ที่จะต้องประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตที่ดี นั้นจะต้องทำอะไร ซึ่งปัจจุบันจำนวนผู้กู้เงินทั้งหมด 90 คนเป็นจำนวนเงิน 865,000 บาท โดย นำเงินไปดำเนินการประกอบอาชีพต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1 อาชีพทำไร่ข้าวโพด ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เกษตรกรที่มีความสามารถ เงินลงทุน การดูแลเอาใจใส่ กระบวนการที่ดีได้แก่ การเตรียมดิน การเลือกเมล็ดพันธุ์ การเลือกปุ๋ยที่ใช้ กับข้าวโพด การหยอดข้าวโพดที่เป็นแถวเป็นแนวทำให้การดูแลรักษาง่ายขึ้น ผลผลิตที่ดี ด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะได้แก่เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวได้ผลผลิตที่ดี ข้าวโพดมีฝักที่ใหญ่ เมล็ดสมบูรณ์ ความชื้นไม่มาก เมื่อนำไปขายจะทำให้ได้ผลผลิตมากและได้ราคาที่ดี

3.2 อาชีพทำสวนน้อยหน่า ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้ เกษตรกรที่มีความสามารถ เงินลงทุน การดูแลเอาใจใส่ กระบวนการที่ดีได้แก่ การเตรียมดิน, การเตรียมกล้าเมล็ดพันธุ์, การเลือก ปุ๋ยที่ใช้กับน้อยหน่าการปลูกน้อยหน่าที่เป็นแถวเป็นแนวทำให้การดูแลรักษาง่ายขึ้น ผลผลิต ที่ดี ด้านคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม เมื่อถึงเวลาเก็บผลผลิตที่ได้น้อยหน่าจะมีลูกที่ใหญ่ และสมบูรณ์มีรสหวาน และเมื่อนำไปขายก็จะ ได้ราคาที่ดี

3.3 อาชีพค้าขาย ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ ผู้ประกอบการกิจการ เงินที่ได้จากการค้าขายสิ่งของ หรือสินค้าที่น่าสนใจ สถานที่ประกอบการ กระบวนการที่ดีได้แก่ การขายสินค้าไม่แพงเกินไป มีเงินหมุนเวียนทุกวัน ผลผลิตที่ดีคือคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะได้แก่ ชาวบ้านที่เป็น ลูกค้าเกิดความพึงพอใจที่จะซื้อสินค้าในหมู่บ้านของตนเอง

3.4 อาชีพเลี้ยงไก่ ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เกษตรกรที่มีประสบการณ์ เงินทุน การเอาใจใส่ กระบวนการที่ดีได้แก่ ให้อาหารที่มีคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม จะทำให้ไก่มีน้ำหนัก ที่สมบูรณ์ ตลอดจนทำให้เนื้อแน่น และมีราคาที่ดี

4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.1 ผลที่เกิดจากการออมเงินของสมาชิกกองทุน พบว่า ชาวบ้านรู้จักใช้เงินให้เกิด ประโยชน์ และใช้เงินอย่างประหยัด มีความมานะอดทนในการทำงาน เป็นแนวทางให้กับ ชาวบ้านรู้จักการอดออมเก็บไว้ใช้ในอนาคตเพื่อเป็นรากฐานที่ดีให้กับครอบครัวของสมาชิก

4.2 ผลที่เกิดจากการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุน พบว่า คณะกรรมการบริหาร งานอย่างโปร่งใสให้ความเป็นธรรมกับสมาชิกเท่ากันซึ่งปฏิบัติตามกฎระเบียบของกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.3 สมาชิกมีเงินลงทุนประกอบอาชีพ พบว่า สมาชิกนำเงินที่นำไปลงทุนประกอบอาชีพของตนเองเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวของสมาชิก

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น มีเงินมาหมุนเวียนในหมู่บ้าน ตัวบ่งชี้ที่อยู่ในหมู่บ้านได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบัณฑิต เป็นต้น

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทั้ง 5 ข้อพบว่า

5.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านจะต้องร่วมมือกันเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน โดยจะต้องสมัครเป็นสมาชิกกองทุนและมีเงินฝากจะอยู่ในกองทุนและจะต้องเป็นผู้ถือหุ้นกองทุน ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบของกองทุน มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาบริหารกองทุนแทนสมาชิก

5.1.2 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า ในหมู่บ้านชาวบ้านมีการพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่ต้องไปพึ่งพาอาศัยคนอื่น ในชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยกันร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

5.1.3 ระบบบริหารกองทุน พบว่า การบริหารกองทุนเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการซึ่งจะต้องศึกษาหาข้อมูลเพื่อนำมาจัดการบริหารงานกองทุนให้มีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบการดำเนินงานของสมาชิกและการบริหารเงิน

5.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพที่มั่นคงเป็นหลักแหล่ง เมื่อผลผลิตออกมาก็นำไปขายเองหรือผ่านคนกลางมารับซื้อและมีการตีราคาอย่างแน่นอน

5.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า ชาวบ้านในชุมชนมีความสามัคคีมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

5.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบว่า ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนและมีบุคคลจากหน่วยงานของภาครัฐเข้าร่วมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ โดยมี นายอำเภอ , ปลัดอำเภอฝ่ายปกครองและพัฒนา, พัฒนาการอำเภอ, ชนาคารออมสิน, และผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชน 7-9 คน , ปลัด อ.บ.ต., ผู้ใหญ่บ้าน และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีกองทุนอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านมาก่อนแล้วที่จะมีกองทุนหมู่บ้าน เช่นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มน้ำประปา

5.2.2 ปัจจัยด้านลบ

1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน
2. ชาวบ้านบางคนไม่เห็นด้วยกับการปล่อยเงินกู้โดยบางคนก็ได้จำนวนไม่เท่าเทียมกับของสมาชิกแต่ละคน
3. สมาชิกกู้เงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของกองทุน บางคนก็นำเงินไปเล่นการพนันกินเหล้า และไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบกองทุนอย่างเคร่งครัด

5.3 การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้

1. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกกองทุน ที่ประกอบอาชีพคล้ายกันเพื่อเป็นการนำความรู้ที่แลกเปลี่ยนกันมาพัฒนาอาชีพของตนเองให้ได้ผลการดำเนินงานที่ดี
2. มีหน่วยงานจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของชาวบ้านเข้ามาให้ความรู้คำแนะนำ หรือช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นให้กับสมาชิก

5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

5.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด พบว่า

1. คนในชุมชนเกิดความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์สุจริต ชาวบ้านบ้านต้องไม่เป็นหนี้
2. ความพร้อมในเรื่องของกองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน
3. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นกับสมาชิก
4. ชาวบ้านมีอาชีพที่มั่นคง สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้
5. มีผู้นำที่มีความเข้มแข็งและยุติธรรม
6. มีการหาความรู้เพิ่มเติม
7. มีการช่วยเหลือเด็ก สตรี และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
8. มีการตั้งกลุ่มองค์กร
9. ในหมู่บ้านไม่มีการแพร่ของยาเสพติด ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น
10. มีแผนงานชุมชน โดยสมาชิก

5.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. ต้องเป็นชุมชนที่มีจิตสำนึกความเป็นชุมชน มีความรักดีต่อชุมชน , มีความรักและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงเห่น และมีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวร่วมกัน

2. ต้องเป็นชุมชนที่มีสันติภาพ มีคนดีที่มีคุณภาพ , มีคุณธรรม , มีความเสียสละต่อชุมชน
3. ต้องเป็นชุมชนที่มีความสามัคคีในชุมชน , ร่วมกันพัฒนาชุมชนของตน , มีความซื่อสัตย์ , มีคุณธรรม , หากความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนาชุมชนและรวมกลุ่มให้เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง ตลอดจนการอยู่ร่วมกันของครอบครัว โดยพร้อมเพรียง และปรองดองกัน ในครอบครัวและชุมชน
4. ประชาชนในท้องถิ่น ต้องการเลือกหรือกำหนดผู้นำชุมชนที่มีลักษณะความเป็นผู้นำ , มีความรับผิดชอบ , มีความเสียสละเพื่อชุมชนและมีลักษณะที่เปิดกว้าง โปร่งใสที่ประชาชนในหมู่บ้านสามารถที่จะตรวจสอบได้ จะได้นำชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง
- 5.อยากให้ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนร่วมกัน โดยมีการตัดสินใจร่วมกัน คำเนินงานและประเมินผล การแก้ไขปัญหาลดลดจนพัฒนางานของชุมชน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สรุป อภิปรายผล

1. สรุป

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านหนองตาแก้ว หมู่ที่ 8 ตำบล ปากช่อง อำเภอ ปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ โดยสรุปมีดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการของการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินกองทุนหมู่บ้าน และปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา
3. เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน ภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
4. เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนคติของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1.2 วิธีการดำเนินการ

ขั้นตอนการดำเนินการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมี

ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทำความเข้าใจ ปรัชญา วัตถุประสงค์ และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของหมู่บ้านที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่
- ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบ บร. 1-12
- ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยใช้ CIPP Model
- ขั้นตอนที่ 5 เขียน สารนิพนธ์

1.3 ผลการดำเนินการ

ผลการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองตาแก้ว ได้ปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกกองทุน จำนวน 90 คน เป็นจำนวนเงิน 865,000 บาท เพื่อให้ชาวบ้าน ได้กู้ยืมไปประกอบอาชีพต่างๆ เช่น ทำไร่ข้าวโพด, ทำสวนน้อยหน่า, เลี้ยงไก่, ค้าขาย เป็นต้น ตลอดจนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน และยังเป็นการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน , สร้างรายได้ ลดรายจ่ายและบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วนให้กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยจะมีปัจจัยนำเข้าถึงต่อไป นี้ ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล, เงิน 1 ล้านบาทที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล, คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านในพื้นที่หนองตาแก้ว ,ชาวบ้านที่สมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน, ทนุสะสมของหมู่บ้าน , หนี้ยทุนนอกระบบ , ประสิทธิภาพของผู้กู้ ,อาชีพหลักและรายได้ของครอบครัว กิจกรรมที่ผู้กู้ นำเงิน ไปลงทุน เป็นต้น

2. อภิปรายผล สรุปมีดังต่อไปนี้

2.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองตาแก้ว

1. การเกิดกองทุน กองทุนหมู่บ้านบ้านหนองตาแก้ว เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน โดยได้รับการแนะนำส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่รัฐบาลกำหนดและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในหมู่บ้าน ซึ่งแสดงถึงแนวโน้มถึงความร่วมมือของคนในชุมชน
2. ระบบบริหารกองทุน กองทุนหมู่บ้านบ้านหนองตาแก้วมีระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีการกำหนดคณะกรรมการบริหารกองทุน มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละคนไว้อย่างชัดเจน
3. ศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทุนบ้านหนองตาแก้ว สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี, มีความซื่อสัตย์, ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, ยกย่อง คนทำความดี, หากความรู้เพื่อเดิมอยู่เสมอ, สมาชิกในชุมชนสามารถเลี้ยงตัวเองได้, มีผู้นำในชุมชนที่มีคุณธรรม , ครอบครัวมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดอง
4. การมีการเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเอง กองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองตาแก้วเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ อยู่เสมอ ตลอดจนแสดงควมมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก

2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลทางด้านบวกและด้านลบ

2.2.1 ปัจจัยด้านบวก

1. ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านหนองตาแก้ว
2. มีการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน
3. กองทุนหมู่บ้านช่วยให้เกิดการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับคนในชุมชนหรือ พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้าน

2.2.2 ปัจจัยทางด้านลบ

1. คนในชุมชนยังมีสภาพการเป็นลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตร,สหกรณ์เพื่อการเกษตร และหนี้รายทุนนอกระบบซึ่งอัตราดอกเบี้ยนอกระบบค่อนข้างสูงทำให้ชาวบ้านขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งจะต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น
2. ระยะเวลาคืนเงินกู้ 1 ปีอาจน้อยเกินไปสำหรับผู้กู้เงินไปลงทุนทำอาชีพที่จะต้องใช้เวลาอันยาวนาน หลายเดือนจึงจะเห็นผลสำเร็จ เช่น การทำไร่ , ทำสวน , เป็นต้น
3. ชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารเงินที่ตนเองได้กู้ยืมมาลงทุน บางรายนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน

2.3 การองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

การมีกระบวนการการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองและหมู่บ้าน การสร้างศักยภาพของตนเองตลอดจนการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียงของคนในชุมชน

2.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ชาวบ้านร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแสดงว่าทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยเริ่มจากปัญหาการทำมาหากินซึ่งเป็นปัญหาใกล้ตัวของประชาชน เมื่อเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหาแล้วชาวบ้านลงมือปฏิบัติ มีการพัฒนาด้านการบริหารการจัดการกองทุนให้เหมาะสมกับกิจกรรมกองทุน โดยมีผู้นำและสมาชิกที่มีความรู้และมีความสามารถ มาทำหน้าที่ด้านการจัดการ

ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนของชาวบ้านนั้นคือ การพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและเป็นองค์กรชุมชนที่มีการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหา ร่วมกัน, มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน,เอื้ออาทรต่อกัน มีความผูกพัน, ความปรารถนาดี, ความร่วมมือในชุมชนและยังเป็นการพัฒนาจิตสำนึกของคนในชุมชนต่อไปอย่างแน่นอนในอนาคต

2.5 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

2.5.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อระยะเวลาผ่านไปในช่วงเวลาหนึ่งสมาชิกที่กู้ยืมเงินกองทุนไป ได้นำเงินที่กู้ยืมไปลงทุนในอาชีพตามความถนัดของแต่ละคนและยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวของคน

2.5.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกที่ไม่โอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนอื่น ๆ ก็สามารถมากู้ยืมเงินกองทุนไปประกอบอาชีพ ทำให้คนที่ไม่มีโอกาสได้มีอาชีพขึ้นมา ทำให้มีรายได้ และยังเป็นการช่วยลดปัญหาภายในชุมชน

2.5.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) เงินกองทุน 1 ล้านบาททำให้คนในหมู่บ้าน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน มีเงินจับจ่ายใช้สอยภายในหมู่บ้าน ทำให้เกิดกำลังซื้อภายในหมู่บ้าน ทำให้เศรษฐกิจภายในหมู่บ้านดีขึ้น และยังเป็นรากฐานในเศรษฐกิจในระดับบนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ

ข้อที่ 1. ควรจะขยายระยะเวลาการคืนเงินกู้เพิ่ม เนื่องจากโครงการบางโครงการต้องใช้เวลาในการดำเนินการ มากกว่า 1 ปี ถึงจะได้ผลผลิต เช่น โครงการเลี้ยงวัวนม เป็นต้น

ข้อที่ 2. การคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสมาชิก ที่กำหนดไว้กฎระเบียบข้อบังคับค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับเงินกู้ธนาคาร

ข้อที่ 3. ควรจะขยายระยะเวลาของคณะกรรมการในการบริหารจัดการจากเดิม 1 ปี เพิ่มเป็น 2 ปี เพราะการบริหารจัดการจะได้ต่อเนื่อง

3.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

ข้อที่ 1. ความมีการจัดฝึกอบรมให้แก่คณะกรรมการในเรื่องการทำบัญชีกองทุนให้กับคณะกรรมการ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ เพื่อคณะกรรมการจะได้นำไปปฏิบัติอย่างมีระบบมากยิ่งขึ้น

ข้อที่ 2. ควรมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐเข้ามามีบทบาทในการให้คำแนะนำ ทางด้านการแก้ไขปัญหที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

3.3 ข้อเสนอแนะำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ข้อที่ 1 สมาชิกกองทุนควรที่จะนำเงินกู้ ไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวของตนเอง

ข้อที่ 2 สมาชิกควรจะพิจารณาทักษะและความถนัดของตนเองในอาชีพ เพื่อจะช่วยลดความผิดพลาด และความเสี่ยงที่จะเกิดจากการประกอบอาชีพนั้น

ข้อที่ 3. สมาชิกควรจะพิจารณาถึงเงินทุนของตนเอง ว่าเพียงพอกับอาชีพที่สมาชิกสนใจที่จะทำหรือไม่ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการกำหนดเงินทุนเริ่มแรกของสมาชิก

ข้อที่ 4 สมาชิกควรมีการพิจารณาความเป็นไปได้ของ โครงการที่สมาชิกจะลงทุนว่าคุ้มค้ำกับเงินที่ได้ลงทุนไปหรือไม่

3.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

ข้อที่ 1. ควรจะมีการศึกษาผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระยะยาวต่อไป เพื่อที่จะได้ทราบว่าในอนาคต โครงการกองทุนเป็น โครงการที่ดีจริงหรือไม่ดีจริงสำหรับชาวบ้าน

ข้อที่ 2. ควรจะมีการศึกษาวิจัยในเรื่อง ทำอย่างไรให้โครงการกองทุนหมู่บ้านมีความยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545). ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545). ชุดวิชาวิจัยชุมชน. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545). ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ. (2544). ยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้านยั่งยืน. นครราชสีมา: ศีพร้อม.
- เยาวดี รังษัยกุลวิบูลย์ศรี. (2542). การประเมินโครงการแนวคิดแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). รวมบทความทางการประเมินโครงการ (หน้า 221 – 234). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2544). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: สหพัฒนาการพิมพ์.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2544). คู่มือประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: ศูนย์สถาลาดพร้าว.
- ออนไลน์ <http://www.moi.go.th/i>   <http://www.cdd.moi.go.th/may151.htm>
- ออนไลน์ <http://www.ScB.Co.th>
- ออนไลน์ http://www.gototfb.com/pdf/FinancialStatement/TFB2001_Thai.df